

วารสารปรัชญาปริทรรศน์

JOURNAL OF PHILOSOPHICAL VISION

ISSN: 1513-6620 (Print) × ISSN: 2773-9643 (Online)
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/index>

Research Article

DOI: 10.14456/jpv.2023.30

ราชประศาสนศาสตร์การต่างประเทศของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า

กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's Public Administration on Foreign Affairs

อาภาพร จินรัตน์¹ และ ผศ. ดร.อภิรัตน์ กังสดารพร^{2*}

Arparporn Chinratana¹ and Apirat Kangsadanporn^{2*}

ARTICLE INFO

Name of Author:

1.อาภาพร จินรัตน์

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต,
ประเทศไทย

Arparporn Chinratana

College of Social Innovation, Rangsit
University, Thailand.

Email: mnauum@gmail.com

Corresponding Author*:

2. ผศ.ดร.อภิรัตน์ กังสดารพร

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต,
ประเทศไทย

Asst.Prof.Dr.Apirat Kangsadanporn

College of Social Innovation, Rangsit
University, Thailand.

Email: apirat.k@rsu.ac.th

คำสำคัญ:

ราชประศาสนศาสตร์; การต่างประเทศ;
อำนาจละมุน; สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี

Keywords:

Royal Public Administration;
foreign affairs; Amnat Lamun;
King Kanitthathiraj Her Royal Highness
Princess Maha Chakri Sirindhorn's
Department

Article history:

Received: 24/10/2023

Revised: 8/11/2023

Accepted: 15/12/2023

Available online: 30/12/2023

How to cite:

Chinratana, A. & Kangsadanporn, A.
(2023). Her Royal Highness Princess
Maha Chakri Sirindhorn's Public
Administration on Foreign Affairs.
Journal of Philosophical Vision 28 (2),
114-127.

ABSTRACT

The aim of this qualitative research is to study the Royal Public Administration on Foreign Affairs of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, to analyze Soft Power through her Princess Sirindhorn's foreign affairs and to analyze her leadership under the royal duties on foreign affairs. The results of the study revealed that Royal diplomacy of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn was strengthen international relations and understanding between Thailand and other visiting countries. Besides, it was also the opportunity to observe various aspects including the living standard, social, culture and advanced science and technology. During the royal visits, Princess Sirindhorn met with important people including the global leaders, academic professors, and experts in various fields to exchange their point of views and brought their experiences and knowledge to be applied in her work for Thailand benefits. The analysis of soft power of Princess Sirindhorn through her royal duties on foreign affairs shows that she is beloved by Chinese government and the people of China. In 2019, Princess Sirindhorn having received the Friendship Medal "Ratthamitphon", while Chinese government has arranged a ceremony to award medals of honor to people who have done high merit for both Chinese and foreigners. The characteristics of leadership in Public administration on foreign affairs of Princess Sirindhorn is therefore an important feature that enables her to win the hearts of neighboring countries, both the leaders and people of the nation which shows the utmost loyalty and great confidence. This can be seen from the awards given such as Magsaysay Awards in community services by the Ramon Magsaysay Foundation in Manila, the Philippines. Princess Sirindhorn was selected as one of the top 10 international friends for making exceptional contributions to the country by 15 million internet voters organized by China Radio International (CRI) and has regarded as "Zhong Guo Yuan" or a true friend bound by destiny.

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์อำนาจละมุน (Soft Power) ผ่านการทรงงานด้านการต่างประเทศ และ เพื่อวิเคราะห์ความเป็นผู้นำ ภายใต้การทรงงานด้านการต่างประเทศ ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลการศึกษา พบว่า ราชประศาสนศาสตร์ทางการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ เป็นการทรงงานเพื่อเสริมสร้างสัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยและประเทศที่ไปเยือน ยังเป็นโอกาสที่ได้ทอดพระเนตรกิจการงานด้านต่าง ๆ ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี และได้ทรงพบปะบุคคลสำคัญเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำประเทศ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาวิชา และได้นำความรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในประเทศไทย ในการวิเคราะห์อำนาจละมุนผ่านการทรงงานด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ชี้ให้เห็นว่าทรงเป็นที่รักยิ่งของรัฐบาลจีนและชาวจีนมากมาย เช่น ในปี พ. ศ. 2562 ทรงได้รับเหรียญ “รัฐมิตรภรณ์” ซึ่งรัฐบาลจีนได้จัดให้มีพิธีมอบเหรียญรางวัลเกียรติยศแก่บุคคลผู้กระทำคุณงามความดีอย่างสูงให้บุคคลทั้งชาวจีนและชาวต่างชาติ และคุณลักษณะของความเป็นผู้นำในทางราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์ท่านทรงเป็นจุดเด่นประการสำคัญที่ทำให้พระองค์ท่านสามารถเอาชนะใจเพื่อนบ้านมิตรประเทศทั้งผู้นำและคนในชาติซึ่งแสดงออกถึงความจงรักภักดีอย่างสูงสุดและมีความเชื่อมั่นในตัวพระองค์ท่าน ดังจะเห็นได้จากรางวัลบางส่วน อาทิ รางวัลแมกไซไซ สาขาบริการชุมชน จากมูลนิธิรามอน แมกไซไซ ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ และพระองค์ทรงเป็น “1 ในมหามิตร 10 อันดับของจีน” ที่ได้รับการโหวตผ่านสถานีวิทยุ CRI หรือ China Radio International จากประชากรอินเทอร์เน็ตจีนถึง 15 ล้านเสียง ทรงได้รับการยกย่องเป็น “จิ้งก่อกวย” หรือมิตรแท้ที่ผูกพันโดยพรหมลิขิตหรือบุพเพ

1. บทนำ

ประวัติศาสตร์ทางการทูต และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยนับย้อนไปตั้งแต่สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และยุคกรุงรัตนโกสินทร์ นับเป็นเวลาหลายร้อยปีที่ประเทศไทยได้เจริญสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ ล้วนแสดงให้เห็นถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ หรือผู้ปกครองรัฐที่มีส่วนสำคัญในนโยบายด้านการต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อค้าขาย การเจริญพระราชไมตรี โดยมีการขยายความสัมพันธ์กับชาติที่ห่างไกลออกไปในภูมิภาครอบ ๆ จนถึงทวีปยุโรป โดยเฉพาะในการที่ รัชกาลที่ 5 ทรงแสดงบทบาทของผู้นำทางการทูตเอง ด้วยการเสด็จฯ ประพาสยุโรป (นักรบ มุลมานัส, 2561) ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงแค่การแสดงนัยสำคัญที่เป็นความมั่นคงของประเทศ แต่เป็นการแสดงถึงการใฝ่คว้าหาความรู้ในศาสตร์ที่ประเทศไทยยังไม่มี การทูตจึงเป็นนัยสำคัญของการบริหารราชการแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ในครั้งสำคัญ ๆ จนมากระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ยังทรงแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์กับการต่างประเทศอย่างชัดเจน ทรงรับรองประมุขนานาประเทศ ที่เสด็จ หรือเดินทางมาเยือนประเทศไทยเป็นการกระชับสัมพันธไมตรีในระดับประมุข และระดับพระราชวงศ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งดำเนินมาตลอดรัชสมัยของพระองค์ (สยามรัฐออนไลน์,

2560) ก่อเกิดผลอันเป็นคุณมากมายต่อประเทศไทย จึงทำให้พระองค์ได้รับสมญานามว่าเป็น “พระมหากษัตริย์นักการทูต” อย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด “ราชประศาสนศาสตร์” ซึ่ง ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้อธิบายว่า คือ การที่พระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นนักเรียนรู้ นักวิจัย นักทดลอง และมีภาวะผู้นำที่สนใจกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชน และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ปกครองดูแลประชาชนโดยใช้หลักธรรม คือ ทศพิธราชธรรม ประกอบกับความเป็นผู้นำที่มีปรีชาญาณ มีโลกทรรศน์ครอบคลุมทุกเรื่อง มีความต่อเนื่องยาวนาน ส่งผลให้เกิดโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และที่สำคัญคือได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ดังนั้น ราชประศาสนศาสตร์ มิได้เป็นเพียงพระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่ทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ ซึ่งอาศัยงบประมาณ กำลังคน กำลังทรัพยากรของชาติ ออกมาเป็นรูปแบบโครงการพระราชดำริ และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 26 มกราคม 2563)

ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 9 พระภารกิจด้านหนึ่งในหลาย ๆ ด้านที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ทรงกระทำ คือ การทรงงานด้านการต่างประเทศ นอกจากจะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว ยังสร้างความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติเป็นอย่างมาก ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศชาติ อันถือเป็นราชประศาสนศาสตร์ในพระองค์ท่านได้ก่อให้เกิดการยอมรับจากบุคคลต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะประชาชนชาวไทยที่จงรักภักดี ยอมรับนับถือ และรักในตัวพระองค์ท่าน แบบแผนแห่งการปฏิบัติในฐานะทูตพิเศษต่างประเทศตลอดช่วงเวลาอันยาวนานในรัชสมัยของพระองค์ ได้รับการส่งต่อมายังสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นบุคคลในพระราชวงศ์ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นมิติของการทรงงานราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศ ไปบนเส้นทางสายเดียวกับที่พระราชชนกชนนี

ในการทรงงานราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แม้จะทรงเสด็จพระราชดำเนินไปในหลายทวีป หลายภูมิภาคในโลก แต่บทบาทของราชประศาสนศาสตร์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดแห่งหนึ่งนั้นคือการเสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน โดยทรงสานสัมพันธ์มิตรที่ีระหว่างไทยกับจีนอย่างแน่นแฟ้น จนกระทั่งรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระรับสั่งว่า “สมเด็จพระเทพรัตนฯ ทรงเป็นทูตจีนในประเทศไทย” นอกจากนี้ ทรงมีพระราชนิพนธ์ชุดเสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน 12 เล่ม พระราชนิพนธ์แปล 7 เล่ม ซึ่งทรงถ่ายทอดประสบการณ์การเยือน นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ทูลเกล้าถวาย “รางวัลมิตรภาพภาษาและวัฒนธรรมจีน” (MGR Online, 2559) และยังได้รับการยกย่องจากสมาคมมิตรภาพวิเทศสัมพันธ์แห่งประชาชนจีนในการทรงเป็น “ทูตสันถวไมตรี” ระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน และนอกจากนี้ พระองค์ท่านทรงได้รับการคัดเลือกและทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “10 มหามิตรนานาชาติที่ผูกพันกับประชาชนชาติจีน” และ รัฐบาลจีนได้จัดให้มีพิธีมอบเหรียญรางวัลเกียรติยศบุคคลผู้กระทำคุณงามความดีอย่าง

สูงให้บุคคลทั้งชาวจีนและชาวต่างชาติผู้กระทำความดีแก่ประเทศจีน อันเป็นเหรียญมิตรภาพที่มีชื่อว่า “รัฐมิตรภาพ” โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นหนึ่งในจำนวนผู้ที่ได้รับการถวายเหรียญรางวัลเกียรติยศในครั้งนี้

Joseph Nye (2015) ได้ระบุว่าซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ ประกอบไปด้วย ทรัพยากรสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรม (Culture) ค่านิยม (Values) และนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy) ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นหลักวิเคราะห์พระราชกรณียกิจทางการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเมื่อนำแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ที่ผู้วิจัยเขียนไว้ในเบื้องต้น อานาจละมุนและราชประศาสนศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวส่งงานนี้คือ หมายถึง สิ่งที่พระองค์ท่านทรงปฏิบัติรวมไปถึงสิ่งที่ซึ่งเป็นมากกว่าพระราชกรณียกิจ ที่ทรงกระทำและเลือกกระทำเฉพาะที่ก่อให้เกิดคุณูปการกับประเทศชาติ ซึ่งประกอบด้วย พระปรีชาสามารถ พระวิริยะอุตสาหะ วิสัยทัศน์ และการปฏิบัติในทุกเรื่องราวที่ทรงเชื่อมโยงศิลปะวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาการมาปรับใช้กับประเทศไทย และเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และ นานาอารยประเทศ ทรงเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับผู้นำ ตลอดจนถึงพระราชวงศ์ชั้นสูงของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า พระราชกรณียกิจด้านการต่างประเทศของพระองค์ท่านก่อให้เกิดคุณูปการต่อประเทศชาติเป็นอย่างมาก มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงรักษา และเผยแผ่เกียรติยศ ชื่อเสียงของประเทศไทยให้กว้างไกลออกไปเป็นที่ปรากฏแก่สายตาชาวโลก อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มั่นคงพัฒนาถาวรสืบไป และนอกจากนี้การทรงงานราชประศาสนศาสตร์การต่างประเทศของพระองค์ท่านยังสะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพทางด้านต่าง ๆ ของพระองค์ โดยเฉพาะทางด้านอักษรศาสตร์ ในการทรงพระราชนิพนธ์หนังสือหลังจากเสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงควมมีภาวะผู้นำในพระองค์ท่าน จากวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการทรงงาน และสร้างคุณูปการแก่ประเทศชาติ ความวิริยะอุตสาหะ และอดทนต่อความยากลำบากหากมีการเยือน ณ ถิ่นทุรกันดาร และการสื่อสารที่พระองค์มีพระอัจฉริยภาพด้านภาษาต่างประเทศหลากหลายภาษาโดยเฉพาะภาษาจีนจนทำให้สามารถสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ทั่วโลกได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้จากการใช้พระราชอำนาจส่วนพระองค์ในการทรงงานในโครงการต่าง ๆ ที่นำมาพัฒนาทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศที่ด้วยความเจริญที่พระองค์ท่านได้เข้าไปช่วยเหลือ เพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งก่อให้เกิดการยอมรับ นับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั่วโลก ด้วยความเต็มใจ และรักในตัวพระองค์ท่านอย่างแท้จริง

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2.2 เพื่อวิเคราะห์อำนาจละมุน (Soft Power) ผ่านการทรงงานด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2.3 เพื่อวิเคราะห์ความเป็นผู้นำของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้การทรงงานด้านการต่างประเทศ

3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กษิต ภิรมย์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อดีตรองนายกรัฐมนตรี พรรคประชาธิปัตย์ และอดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำหลายประเทศ ชลิต มานิตยกุล อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐอินเดีย ข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งไม่ขอเปิดเผยชื่อ จำนวน 8 คน คนไทย นักศึกษาไทยที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ จำนวน 5 คน และชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในประเทศไทย จำนวน 7 คน เครื่องมือได้แก่แบบบันทึกคำสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า โดยพิจารณาความสอดคล้องตาม วัตถุประสงค์ ประเด็นหัวข้อ และเนื้อหาสาระ

4. ผลการผล

4.1 ผลการศึกษาราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พบว่าแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เพื่อหาคำอธิบายว่าราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นอย่างไร สามารถสะท้อนผ่านอำนาจละมุน (Soft Power) ในมิติการทรงงานด้านการต่างประเทศได้อย่างไร และท่ามกลางภารกิจในด้านการทรงงานต่างประเทศ สามารถวิเคราะห์บทบาทความเป็นผู้นำ ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้อย่างไร ได้แก่ 4 ทฤษฎีหลักซึ่งประกอบด้วย 1) แนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power) ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญกับงานของ โจเซฟ นาย (Joseph S. Nye, Jr., 2004) กับอีก 2 แนวคิดร่วมคือ แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและผลประโยชน์ของชาติ และแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ

ราชประศาสนศาสตร์เป็นคำที่ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ใช้อธิบายถึงการที่พระมหากษัตริย์ และสมาชิกพระราชวงศ์ในสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นนักเรียนรู้ นักวิจัย นักทดลอง และมีภาวะผู้นำที่สนใจกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชน และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ราชประศาสนศาสตร์จึงรวมความถึงการปกครองดูแลประชาชนโดยใช้หลักทศพิธราชธรรม ประกอบกับความเป็นผู้นำที่มีปรีชา

ญาณ มีโลกทรรศน์ครอบคลุมทุกเรื่อง สถาบันกษัตริย์ทรงมีพระราชกรณียกิจที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างต่อเนื่องยาวนาน ส่งผลให้เกิดโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และที่สำคัญคือได้รับความไว้วางใจจากประชาชน โครงการพระราชดำริที่ทรงจัดทำขึ้นได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน ก่อให้เกิดเป็นแรงเกาะเกี่ยวอันมหาศาลที่ก่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในคุณภาพชีวิตของประชาชน

4.2 วิเคราะห์อำนาจละมุน (Soft Power) ผ่านการทรงงานด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การวิจัยพบว่าแนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power) ของ Joseph Nye ซึ่งกล่าวว่า อำนาจละมุนเป็นอำนาจที่เกิดจากการสร้างเสน่ห์หรืออำนาจในการโน้มน้าว ด้วยทรัพยากรเชิงอำนาจที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) วัฒนธรรม 2) ค่านิยม และ 3) นโยบายต่างประเทศ โดยใช้รูปแบบการตอบแทนประเภทอื่นที่ไม่ใช่การบังคับขู่เข็ญ ไม่ใช่สิ่งของเงินทอง เพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดพลังดึงดูดต่อค่านิยมร่วม ความชอบธรรม และการมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนเพื่อบรรลุคุณค่าเหล่านั้น จึงเป็นความเหมาะสมสอดคล้องของแนวคิดราชประศาสนศาสตร์ อำนาจละมุนกับการวิเคราะห์การทรงงานราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพราะในการทรงงานด้านการต่างประเทศนั้นได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทุก ๆ ด้าน ตามแนวคิดและทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันได้แก่ ความสัมพันธ์ทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจการค้า วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดคุณูปการต่าง ๆ กับประเทศชาติ ได้แก่ ความมั่นคง การกินดีอยู่ดี และการพัฒนาของประชาชนและสังคม ยิ่งไปกว่านั้นในการทรงงานของพระองค์ท่านมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ของชาติเป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนผลประโยชน์ของชาติอย่างแท้จริง

การใช้ราชประศาสนศาสตร์ผ่านอำนาจละมุน การตัดสินใจเกี่ยวกับแหล่งที่มาของอำนาจนั้นจะกระทำมิได้เลยหากปราศจากบริบทแวดล้อม เช่น ความสามารถในการตัดสินใจของผู้ว่า ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการใช้อำนาจของผู้ว่าหรือคนในสังคมที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้อำนาจเฉพาะในแง่ของการบังคับบัญชา และการบังคับขู่เข็ญเท่านั้น ผู้คนส่วนใหญ่ชนิดที่จะบังคับหรือกดดันให้คนอื่นทำตาม โดยไม่สนใจว่าคน ๆ นั้นทำในสิ่งที่เขาอยากทำหรือไม่อยากทำ จะมีสักกี่คนที่เข้าใจได้ว่ามีทางอื่นที่สามารถทำให้ผู้อื่นทำตามได้โดยไม่ต้องการบังคับหรือขู่เข็ญ และบางครั้งเราสามารถบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการผ่านทางพฤติกรรมของบุคคลอื่นโดยไม่ต้องออกคำสั่ง หากเราสามารถทำให้ผู้คนเชื่อว่าวัตถุประสงค์ในการดำเนินการบางอย่างของเรานั้นถูกต้องและชอบธรรม เราก็อาจโน้มน้าวให้พวกเขาเหล่านั้นทำบางสิ่งบางอย่างให้กับเราโดยไม่จำเป็นต้องใช้การข่มขู่คุกคามหรือสิ่งจูงใจใด ๆ

4.3 วิเคราะห์ความเป็นผู้นำของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้การทรงงานด้านการต่างประเทศ

การวิเคราะห์พบว่า ในการทรงงานราชประศาสนศาสตร์การต่างประเทศ พระองค์ทรงมีภาวะผู้นำ 3 แบบ ผสานกัน ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงบริหาร ภาวะผู้นำความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม และในการแสดงบทบาททั้ง 3 แบบ ผสานเข้าด้วยกันนี้ การทรงงานราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์ท่านได้ก่อให้เกิดคุณูปการต่อประเทศไทยอีกหลายอย่างหลายประการตามมา ซึ่งอยู่ในรูปโครงการพระราชดำริต่างๆ สิ่งซึ่งเชื่อมประสานภาวะผู้นำทั้ง 3 แบบในพระองค์ คือความสามารถในการใช้ภาษาถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ การพัฒนาทั้งหลายทั้งปวงที่ได้รับรู้ในการดำเนินงานในการเสด็จพระราชดำเนินไปในที่ต่างๆ ได้ถูกมองในสายตาของผู้นำอย่างแท้จริง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการมองราชประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดของสังคมไทยผ่านซอฟต์แวร์ภายใต้บริบทของความ เป็นผู้นำในลักษณะพิเศษ ผู้วิจัยขอเสนอและวิเคราะห์ใน 6 ประเด็นดังนี้

5.1 จุดเปลี่ยนของอำนาจ

ในทัศนะของผู้วิจัย ราชประศาสนศาสตร์ เป็นหนึ่งชุดของความรู้ที่ถือเป็นจุดเปลี่ยนของอำนาจ หนึ่งในชุดความรู้ คือ การวิเคราะห์ถึงแหล่งอำนาจ จากเดิมนั้นผู้คนส่วนใหญ่ต่างคุ้นเคยกับอำนาจแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่าอำนาจกระด้าง (Hard Power) ที่อาจอาศัยสิ่งจูงใจ หรือการขู่เข็ญคุกคาม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ ในขณะที่ราชประศาสนศาสตร์จากสถาบันกษัตริย์ของไทยนั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์จากมิตรประเทศผ่านรูปแบบของการช่วยเหลือกันโดยมิได้มุ่งเน้นที่การคุกคามขู่เข็ญด้วยกำลังทหารหรือการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ สามารถนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดจากความร่วมมือ อำนาจละมุนนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการกำหนดความชอบของผู้อื่นในระดับบุคคล การที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงได้รับเหรียญรางวัล “รัฐมิตรภาพรณ์” แสดงถึงภาพสะท้อนของความรู้สึกของรัฐบาลจีนที่มีต่อพระมหากษัตริย์และพลเมืองไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิงอร เนตรานนท์ (2563) ทำการศึกษาเรื่อง พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 โดยผลการวิจัยพบว่า พลังอำนาจแห่งชาติดั้งเดิมมีศักยภาพไม่เพียงพอรับมือกับการบริหารราชการแผ่นดินยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงจากแบบฮาร์ดซอฟต์แวร์ดั้งเดิมไปสู่การใช้ซอฟต์แวร์และพบว่าตัวบ่งชี้ หรือดัชนีซอฟต์แวร์ ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ พุทธศาสนา องค์การเชิงสถาบัน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชาวพุทธ เอกลักษณ์ และวัฒนธรรมความเป็นไทย ค่านิยม นโยบายรัฐ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไทย อาหารไทย ละคร/ภาพยนตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การทูต/นโยบายต่างประเทศ การแพทย์ทันสมัยและการแพทย์สมุนไพรไทย สถาบันการศึกษา กีฬาไทย กอล์ฟ มวยไทย-สากล และเบดมินตันไทย การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ในรูปแบบของการรณรงค์

5.2 พลังของอำนาจละมุน

เนื่องจากอำนาจละมุนเป็นอำนาจที่สามารถทำให้ใครเกิดความรู้สึกอยากทำตามที่เราต้องการ โดยไม่จำเป็นต้องใช้รางวัลมาล่อหรือการบังคับขู่เข็ญ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จเยือนจีนถึง 49 ครั้งในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสร้างและสืบสานความสัมพันธ์ทั้งกับผู้นำทุกระดับทุกระดับและกับประชาชนจีนอย่างต่อเนื่อง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระองค์เดียวในประวัติศาสตร์การทูตไทยที่เคยพบผู้นำสูงสุดของจีนถึง 4 ใน 5 รุ่น ตั้งแต่รุ่นที่ 2 คือนายเติ้ง เสี่ยวผิง ลงมา รุ่นที่ 3 นายเจียงเจ๋อหมิน รุ่นที่ 4 นายหู จิ่นเทา จนถึงผู้นำจีนปัจจุบันรุ่นที่ 5 คือประธานาธิบดีสี จิ้นผิง กล่าวได้ว่า ทุกวันนี้ไม่มีผู้นำระดับสูงของจีนคนใดที่ไม่รู้จักสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพระนาม “诗琳通公主” (ชื่อหลินทง กงจู) หรือ “เจ้าหญิงสิรินธร” คำว่า “กงจู” คือ “เจ้าหญิง”

ราชประศาสนศาสตร์ อำนาจละมุน และภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างไม่สามารถแยกออกจากกัน จากที่พระอาจารย์จีน 12 คน ที่เคยถวายการสอน ร่วมกันเขียนหนังสือเกี่ยวกับความประทับใจที่มีต่อพระองค์ โดยสรุป พระอาจารย์ทุกคนมีความประทับใจในพระองค์ท่านที่เป็นเจ้าหญิงของประชาชน ทรงเรียบง่ายไม่ถือพระองค์ ทรงนึกถึงผู้อื่นเสมอ มีพระทัยโอบอ้อมอารี ทำให้คนจีนสามัญธรรมคาที่ไม่มีสิ่งนี้มากกว่าร้อยปี ได้รับรู้ถึงความเป็นจริงส่วนนี้โดยผ่านพระจริยวัตรอันงดงามเป็นเอกลักษณ์ของพระองค์ท่าน ช่วงเสด็จฯ จีนเดือนเมษายน พ.ศ. 2557 ทรงทำ “เซอร์ไพรส์” โดยเสด็จฯ บ้านพระอาจารย์เพื่อทรงลองชิมอาหารเข้าดั้งเดิมแบบปักกิ่ง ทรงร่วมเดินออกกำลังกายกับบรรดาชาวบ้านในสวนสาธารณะ “รื่อถาน” แถวสถานเอกอัครราชทูตฯ และเคยเสด็จฯ ดั้นด้นไปลองชิมเปิดปักกิ่งตำรับดั้งเดิมขนานแท้ที่ร้าน “ลีฉวน” ในตรอกชอกชอยกรุงปักกิ่ง สร้างความปลื้มปิติให้เจ้าของร้านและชาวคณะที่ติดตามเป็นอย่างยิ่ง

5.3 แหล่งที่มาของอำนาจละมุน

การเสด็จ ฯ เยือนต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากจะเป็นการทรงงานเพื่อเสริมสร้างสัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศแล้วยังเป็นโอกาสที่จะได้ทอดพระเนตรกิจการด้านต่าง ๆ ชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีในแต่ละประเทศ ได้ทรงพบปะบุคคลสำคัญ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำประเทศ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาวิชา และนำความรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับใช้ในการทรงงานในประเทศไทย ผู้วิจัยศึกษาสำรวจโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระดำริให้ก่อตั้งขึ้น แม้โครงการเหล่านั้นจะไม่ได้ระบุอย่างเจาะจงว่าเป็นผลพวงมาจากความรู้ที่ได้จากการทรงงานในต่างประเทศ ณ ระยะเวลาใด แต่จำนวนและคุณภาพของโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ก็ทำให้ผู้วิจัยนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน เพราะโครงการในพระราชดำรินั้นล้วนเป็นไปเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาคน เพื่อมุ่งความผาสุกให้แก่ประเทศไทยทั้งสิ้น

และโครงการเหล่านี้เองเป็นสิ่งที่ ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ อธิบายไว้ว่า ราชประศาสนศาสตร์ คือ การที่พระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นนักเรียนรู้ นักวิจัย นักทดลอง และมีภาวะผู้นำที่สนใจกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชน และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ปกครองดูแลประชาชนโดยใช้หลักธรรม คือ ทศพิธราชธรรม ประกอบกับความเป็นผู้นำที่มีปรีชาญาณ มีโลกทรรศน์ครอบคลุมทุกเรื่อง มีความต่อเนื่องยาวนาน ส่งผลให้เกิดโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และที่สำคัญ คือ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ดังนั้น ราชประศาสนศาสตร์ ไม่ใช่แค่พระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่เป็นการทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ ซึ่งอาศัยงบประมาณออกมาเป็นรูปแบบโครงการพระราชดำริ และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สะท้อนพระราชโอบาย ต่อเนื่องจากพระปฐมบรมราชโองการในการปกครองแผ่นดินของพระมหากษัตริย์

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงได้รับการโหวตจากประชากรอินเทอร์เน็ตจีนถึง 15 ล้านเสียง ให้เป็น 1 ใน 10 ของมหามิตรต่างชาติทั่วโลกที่คนจีนรู้จักดีที่สุดที่สุดในรอบ 60 ปี ทางจีนใช้คำว่า “จงกว่อหยวน” ซึ่งจีนถือเป็นมิตรแท้ที่ผูกพันโดยพรหมลิขิตหรือบุพเพฯ สิ่งที่คุณจินหรือคนจีนพูดถึงพระองค์ท่านคือ ทรงมี “感情” (ก่านฉิง) หรือ ความสนใจผูกพันที่เป็น “Passion” กับจีนอย่างแท้จริง การที่ทรงมี “Passion” กับสิ่งที่ทรงทำมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมาก โดยเฉพาะพระราชนิพนธ์สารคดีการบันทึกเรื่องราวที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในที่ต่าง ๆ ถือเป็นพลังอำนาจของภาษาในรูปแบบของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอำนาจละมุน

พระองค์ท่านมีลักษณะของภาวะผู้นำเชิงบารมี โดยการขยายความในเรื่องของบุญญาธิการ โดยพระองค์ท่านได้รับการยอมรับด้วยระเบียบประเพณี เนื่องด้วยการได้มาซึ่งอำนาจต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านได้รับมานั้นเป็นอำนาจที่มาตามระเบียบประเพณีที่สืบทอดกันมา ถือเป็นผู้อยู่ในอำนาจสมควรจะได้รับการยอมรับนับถือ และเป็นผู้ที่ถูกรับด้วยบุญญาธิการ ซึ่งพระองค์ท่านมีคุณสมบัติพิเศษของบุคคล ซึ่งทำให้เขามีความแตกต่างจากคนธรรมดา โดยพระองค์ท่านมีลักษณะพิเศษ คือ ทรงมีพระอัจฉริยภาพในด้านต่าง ๆ รอบด้าน มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่เกรงกลัวที่จะเสี่ยงในการทำงานใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่ หรืองานเล็ก ที่ทำให้ประชาชน ชำราชบริพาร รวมทั้งบุคคลที่ใกล้ชิด ให้การเคารพรัก และเกิดความผูกพันทางจิตใจต่อพระองค์ท่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชยพล เพชรพิมล (2556) ทำการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีบารมี ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของทฤษฎีบารมี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การบำเพ็ญสั่งสม (บารมี) ความเที่ยงธรรมโปร่งใส ความสามารถในการสื่อสาร ความมีส่วนร่วม ความเอื้ออาทร และ ความอดทน ดังนั้นจากการค้นคว้าและการวิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า “สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นความต่อเนื่องการต่างประเทศของประเทศไทย”

5.4 รัฐประศาสนศาสตร์และราชประศาสนศาสตร์

จากที่กล่าวมาในข้างต้นหลักต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเป็นราชประศาสนศาสตร์ โดยสร้างผ่านภาวะผู้นำอย่างแท้จริงของพระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ทำเพื่อประเทศชาติและราษฎรของพระองค์ โดยการดำเนินการนั้นพระองค์ท่าน ทำผ่านระบบราชการปกติ (การบริหารและการจัดการของภาครัฐ) ซึ่งวิธีการของพระองค์ท่านนั้น ใช้กระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ดำเนินการทั้งในเรื่องของการจัดการ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพียงแต่ราชประศาสนศาสตร์ นั้นเป็นการลดขั้นตอนการดำเนินงานของระบบราชการ สร้างการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานราชการ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการ

ราชประศาสนศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน เนื่องจากประชาชนมีความจงรักภักดีกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยภาครัฐบาลมีการตอบสนองตามพระประสงค์หรือรับสั่งสิ่งใด รัฐบาลจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ไม่มีการต่อต้าน เหมือนเป็นฉันทามติที่ประชาชนยอมรับ และเชื่อว่าเป็นความปรารถนาดีต่อบ้านเมืองและประชาชน ราชประศาสนศาสตร์ของรัชกาลที่ 9 ที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อประเทศชาตินั้น ได้ถูกถ่ายทอดลงมายัง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ อย่างเห็นได้ชัดจากพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่พระองค์ท่านดำเนินการตามรอยรัชกาลที่ 9 โดยเฉพาะในด้านการต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิร สงวนศักดิ์โยธิน (2564) ทำการศึกษาเรื่อง โครงการพระราชดำริของกองทัพกในฐานะราชประศาสนศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ราชประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ และศิลป์ในการดำเนินการ อันเกิดจากการหลอมรวมความเป็นธรรมราช หลักการทรงงาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความเป็นผู้นำของพระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทำให้ข้าราชการและชาวบ้านยินยอมพร้อมใจที่จะร่วมมือทำให้เป็นไปตามพระราชประสงค์โดยผ่านพระราชดำรัส พระราชเสาวนีย์ในการนำไปสู่การปฏิบัติ

การเสด็จเยือนต่างประเทศของกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นอกจากจะเป็นการทรงงานเพื่อเสริมสร้างสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศแล้ว ยังเป็นโอกาสที่จะได้ทอดพระเนตรกิจการด้านต่าง ๆ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการ เทคโนโลยีในประเทศต่าง ๆ ได้ทรงพบปะบุคคลสำคัญ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำประเทศ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาวิชา ทรงนำความรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับใช้ในการทรงงานในประเทศไทยต่อไป และด้วยพระองค์ทรงมีพระราชปณิธานที่จะนำความรู้ และประสบการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนชาวไทย และระหว่างประเทศ ในการเสด็จ ฯ เยือนสถานที่ต่าง ๆ นอกจากจะทรงซักถามจนเข้าพระทัยถ่องแท้แล้ว ยังโปรดการจดบันทึกความรู้ไว้ด้วย ภาพที่ทรงถือสมุดจดบันทึกไว้ในพระหัตถ์อยู่เสมอ นับว่าเป็นภาพที่ชินตาของบุคคลทั่วไป ทั้งในและต่างประเทศ จนทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาจากหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสว่า “Le Princesse Stagiaire” หรือ “เจ้าฟ้าฝึกงาน”

5.5 ผลประโยชน์ของชาติจากการทรงงานราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศ

การเสด็จฯ เยือนต่างประเทศของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในแต่ละครั้งตั้งแต่อดีต จนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีจุดประสงค์เพื่อเจริญพระราชไมตรี ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นโดยผ่านความร่วมมือการแลกเปลี่ยน ความรู้ และข้อคิดเห็น ผ่านตัวของพระองค์ท่านเอง ทรงพระวิริยะอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสถาบันต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การเกษตร และการชลประทาน การศึกษา และการศึกษาทางไกล การสาธารณสุข การจัดการบริหารองค์การ ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทรงใส่พระทัยพระราชทานความช่วยเหลือแก่มวลมนุษยชาติในด้านต่าง ๆ ตลอดเวลา ทรงศึกษาหาความรู้ ทรงหาช่องทางความร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อประเทศโดยที่ไม่ทรงเกี่ยวข้องกับการเมืองใด ๆ เช่น การเสด็จฯ ทรงเป็นปาฐกพิเศษในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติวิศวกรรมการฟื้นฟูและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุ (i-CREATE 2007) ณ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งขณะนั้นกำลังมีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับประเทศไทย ภาพรวมของการเสด็จฯ ครั้งนั้น คือ ความร่วมมือด้านมนุษยธรรม ความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือผู้พิการ และผู้สูงอายุ และสิงคโปร์ก็มีการรับเสด็จด้วยความปลื้มปิติยินดีอย่างยิ่ง

การเสด็จเยือนต่างประเทศ และพระราชจริยาวัตรอันงดงามของพระองค์เป็นตัวอย่างให้กับข้าราชการบริพาร ผู้ทรงคุณวุฒิทางการทูต รวมไปถึงกลุ่มนักศึกษา อย่างน้อยข้อมูลที่ได้รับทำให้ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากพระอัจฉริยภาพทางด้านอักษรศาสตร์ที่ประกอบด้วยการเขียน การบันทึกของพระองค์ พระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และด้านการเกษตรนั้น เราจะเห็นได้ว่าประชาชนชาวไทยทั้งในและต่างประเทศ รวมไปถึงประชาชนชาวจีน และประชาชนในประเทศที่พระองค์ท่านได้เคยเสด็จ ฯ เยือน นั้น ต่างเคารพนับถือ และรักพระองค์ท่าน ทั้งนี้พระองค์ท่านอยู่ในฐานะที่เป็นสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า ฯ ย่อมมีบทบาทเป็นเชื้อพระวงศ์ที่มีบทบาทในการปกครองประเทศ มีหน้าที่ในการรับผิดชอบงานบริหารต่าง ๆ เพื่อประเทศชาติ การดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และด้านอื่น ๆ ซึ่งบทบาทที่สำคัญดังกล่าวต้องอาศัยคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี เพื่อให้สามารถปกครองและบริหารงานที่พระองค์ได้รับผิดชอบให้ดำเนินไปอย่างสำเร็จอย่างได้ผลดี และก่อให้เกิดความจงรักภักดี การมีความรู้สึกร่วม และความศรัทธาให้กับประชาชน โดยพระองค์ท่านนั้นทรงมีภาวะผู้นำเชิงบารมีทั้งที่มีมาแต่กำเนิด โดยเกิดจากการปลูกฝังจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น การอบรมสั่งสอนจากพ่อ แม่ คนรอบข้าง ครูอาจารย์ หรือการอาศัยอยู่ในสภาพสังคมที่ตื้นตันต่อให้มีพรสวรรค์หรือความสามารถพิเศษหรือบารมี ที่ได้รับสืบทอดมาตามพันธุกรรม บรรพบุรุษของพระองค์ท่าน จึงทำให้พระองค์ท่านโน้มน้าวผู้อื่นสามารถเอาชนะใจและมีอิทธิพลเหนือผู้คนจำนวนมากได้อย่างง่ายดาย รวมถึงประชาชนยังแสดงออกถึงความจงรักภักดีอย่างสูงสุดและมีความเชื่อมั่นตัวพระองค์ท่านโดยการพยายามที่จะเอาอย่างค่านิยมและพฤติกรรมของพระองค์ และเกิดความรู้สึกรักเคารพพระองค์ท่านอีกด้วย

5.6 บทวิเคราะห์อำนาจละมุน (Soft Power) กับราชประศาสนศาสตร์ด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปัจจุบันนอกจากความร่วมมือทางการค้าและวัฒนธรรมระหว่างไทยกับนานาประเทศจะดำเนินไปในลักษณะรัฐต่อรัฐในโลกร่วมสมัยแล้ว การเยือนในระดับราชวงศ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แสดงพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพด้านภาษาอย่างลึกซึ้ง และในฐานะที่พระองค์ได้รับการยกย่องเป็น “ทูตสันถวไมตรีทางวัฒนธรรม” จึงส่งผลให้สายสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รวมไปถึงภายหลังจากการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเหล่านั้นแล้ว พระองค์ท่านได้ทรงพระนิพนธ์บันทึก ซึ่งเป็นสารคดีที่มีทำนองแต่งเป็นบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน ใช้ภาษาแบบบรรยายโวหาร พระราชนิพนธ์บางเรื่องเกี่ยวกับอินเดียไว้อย่างละเอียด มีแง่คิด นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร ของประเทศต่าง ๆ แล้ว พระราชนิพนธ์ทั้งหมดนี้ยังเป็นเครื่องมือที่สื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และนานาชาติมิตรภาพของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ที่ผูกสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้น

6. สรุป

การเปลี่ยนแปลงของอำนาจในทัศนะของผู้วิจัยจากสถาบันราชประศาสนศาสตร์ ซึ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงจากอำนาจกระด้าง (Hard Power) ไปสู่อำนาจละมุน (Soft Power) โดยใช้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นตัวอย่าง: การศึกษาแหล่งอำนาจและการวิเคราะห์เรื่องนี้เน้นการเปลี่ยนแปลงของการใช้อำนาจ, โดยมุ่งเน้นการทำให้ผู้อื่นมีความชอบของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ. การนำเสนอถึงการเปลี่ยนแปลงจากการใช้อำนาจดั้งเดิมไปสู่การใช้ซอฟต์แวร์, โดยการสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ทางกษัตริย์. การบ่งบอกถึงการใช้อำนาจและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านการช่วยเหลือและความร่วมมือ, โดยไม่ให้ความสำคัญกับการคุกคามหรือขู่เข็ญ. การเน้นความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในการกำหนดอำนาจ, และการเปลี่ยนแปลงจากการเน้นที่ด้านทหารหรือเศรษฐกิจ. การสร้างดัชนีหรือตัวบ่งชี้ซอฟต์แวร์เพื่อวัดและทำความเข้าใจถึงอำนาจละมุน. การนำเสนอถึงพลังของอำนาจละมุนที่สามารถทำให้คนเกิดความรู้สึกอยากทำตามที่ต้องการโดยไม่ต้องใช้รางวัลหรือการบังคับขู่เข็ญ. การเน้นลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าทำให้เขามีความแตกต่างจากคนธรรมดา, และพฤติกรรมที่สร้างความเคารพและรักษาความสัมพันธ์ทางจิตใจ. การวิจัยยังถึงความเข้าใจและความยอมรับในสังคม, และการรับความเคารพจากสังคมจีน. การนำเสนอถึงการตั้งโครงการพระราชดำริเป็นแนวทางที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าใช้ในการนำอำนาจไปสู่การพัฒนาประเทศและคนไทย. การทรงงานราชประศาสนศาสตร์และการเสด็จพระราชดำเนินเยือนของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีผลในการเสริมสร้างอำนาจละมุนหรือ Soft Power ของประเทศไทยในระดับโลก โดยสร้างมูลค่าและมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในหลายมิติ. การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการทรงงานราชประศาสนศาสตร์ไป

ประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการและการส่งเสริมสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นต้น ทำให้ประเทศไทยมีตำแหน่งที่แข็งแกร่งในอารีนา Soft Power ในสายตาของชุมชนระหว่างประเทศและระดับโลก.

7. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับราชประศาสนศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากด้านการต่างประเทศของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ของนักศึกษาทั้งนักศึกษาไทย และต่างชาติที่มีต่อสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะที่พระองค์ท่านทรงเป็นผู้ที่สร้างคุณูปการต่อประเทศไทย

3. การเสด็จเยือนต่างประเทศของกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นอกจากจะเป็นการทรงงานเพื่อเสริมสร้างสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศแล้ว ยังเป็นโอกาสที่จะได้ทอดพระเนตรกิจการด้านต่าง ๆ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการ เทคโนโลยีในประเทศต่าง ๆ ได้ทรงพบปะบุคคลสำคัญ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้นำประเทศ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาวิชา ทรงนำความรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับใช้ในการทรงงานในประเทศไทยต่อไป และด้วยพระองค์ทรงมีพระราชปณิธานที่จะนำความรู้ และประสบการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนชาวไทย จึงควรมีการศึกษาอุดมการณ์และวิธีการตลอดจนผลสำเร็จของโครงการในพระราชดำริต่างๆที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการทรงงานราชประศาสนศาสตร์ของพระองค์

4. แนวคิดที่ว่าราชประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ด้านการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากสถาบันพระมหากษัตริย์เลือกกระทำเฉพาะในสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ และเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ หลีกเลี่ยงการกระทำในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม และมีความมั่นคงในสิ่งที่ถูกต้อง ทำให้ครองใจประชาชน ดังนั้นการศึกษาแนวทางราชประศาสนศาสตร์น่าจะเป็นกำลังใจให้คนทั่วไปมีแนวทางและสามารถเลือกกระทำสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติเพื่อการออกแบบการพัฒนาของประเทศไทย

8. เอกสารอ้างอิง

ชยพล เพชรพิมล. (2556). *ทฤษฎีบารมี (Charismatic theory)*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นักรบ มุลมานัส. (2561). *บันทึกของพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ทรงเดินทางถึงทวีปยุโรป ในสมัยที่หอไอเฟลมีอายุแค่ 8 ปี*. สืบค้น 4 เมษายน 2564, จาก <https://readthecloud.co/notenation-la-tour-eiffel>

วัชรวิทย์ สอนศักดิ์โยธิน. (2564). *โครงการพระราชดำริของกองทัพบกในฐานะราชประศาสนศาสตร์*(ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต.

สยามรัฐออนไลน์. (2560). รายงานพิเศษ: สถาบันพระมหากษัตริย์กับการทูต. สืบค้น 4 เมษายน 2564 , จาก <https://siamrath.co.th/n/6969>

อิงอร เนตรานนท์. (2563). พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของชาวไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 11(1), 33-47.

MGR Online. (2559). *ด้วยพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังให้สัมพันธ์ภาพไทย-จีน ไทย-จีน หวนกลับมาแน่นแนบ ตอนที่สอง*. สืบค้น 4 เมษายน 2564, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9590000108001>

Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Mean to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.

Nye, J. S. (2015). *Is the American Century Over?*. Cambridge: Polity.